

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 88. Vtrum in Deo dentur due processiones ad intra, per quarum vnam producatnr Verbum, per aliam Spiritus Sanctus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

sen conditionis, tum per modum conditionatæ affirmati. Obiectum per modum conditionis est liberum arbitrium indifferens, & proximè potens determinare se ipsum, & diuinam omnipotentiam ad actum, vel ad omissionem actus; & quia liberum arbitrium constituitur ad hoc proximè potens per cognitionem, per auxilia indifferencia, & per omnipotentiam traditam in manu creaturæ qualitate ultimo complente potentiam proximam liberam; ideo obiectum scientiæ mediæ per modum conditionis est liberum arbitrium præuentum talibus cognitionibus, & auxilijs indifferantibus, & qualitate, qua habet in sua manu diuinam omnipotentiam.

11. Obiectum conditionatè affirmatū primo sunt actus liberi, ad quos, posita conditione, liberum arbitrium directè determinaret se ipsum, & diuinam omnipotentiam; & quia liberum arbitrium e. g. se ipsum, & diuinam omnipotentiam determinaret ad efficiendum consensum, ideo obiectum conditionatè affirmatum est, quod liberum arbitrium, si haberet hanc potentiam proximam, determinaret se ipsum, & diuinam omnipotentiam ad efficiendum consensum. Secundò obiectum conditionatè affirmatum sunt actus diuini, per quos Deus si velit purificare, & ponere conditionem, debet illam purificare; & quia si Deus velit purificare conditionem dandi libero arbitrio hanc potentiam proximam, ex qua est secuturus consensus, debet illam purificare per decretum prædefinitium, ideo Deus conditionatè affirmat, quod si dederit hanc potentiam proximam, dabit per decretum prædefinitium consensum. Totum igitur obiectum conditionatè affirmatum est: Si dederit hanc potentiam proximam, liberum arbitrium consentiet, & ego illam dabo per decretum prædefinitium consensum; vel, si dederit hanc potentiam proximam, liberum arbitrium dissentiet, & ego illam dabo per decretum prædefinitium dissensus. Porro totum obiectum conditionatè affirmatum est determinatione consequens ad conditionem, hoc est ad potentiam proximam, quæ est indifferens ad determinandum hoc, vel oppositum obiectum conditionatè affirmatum, puta consensum, vel dissensus.

12. Debet aduerti, quod eo ipso, quod ex parte conditionis ponitur aliquid essentialiter connexum cum obiecto conditionatè affirmato, non assignatur obiectum scientiæ mediæ, sed scientiæ simplicis intelligentiæ. Ratio est, quia omnis veritas etiam conditionata, si sit necessaria, est obiectum scientiæ simplicis intelligentiæ; obiectum autem scientiæ mediæ est veritas conditionata contingens; sed eo ipso, quod ex parte conditionis ponatur aliquid essentialiter connexum cum obiecto conditionato, veritas conditionata est necessaria; ergo &c. Probatur, & explicatur minor. Si enim Deus dicat: Si dederit auxilium A, & prædefiniam consensum, liberum arbitrium consentiet, vel si dederit auxilium A, &

permittam dissensum, liberum arbitrium dissentiet, tales veritates conditionatæ sunt necessariæ propter essentialem connexionem conditionis cum obiecto conditionato; ergo sunt obiectum affirmatum, non per scientiam mediæ, sed per scientiam simplicis intelligentiæ; ergo ut assignetur obiectum scientiæ mediæ, omnia essentialiter connexa cum actu libero conditionatè affirmato debent poni ex parte obiecti conditionati, ita ut Deus dicat ex. gr. Si dederit Petro auxilium A, consentiet, & tale auxilium erit efficax, & ego prædefiniam consensum, & dabo auxilium A ex directione scientiæ mediæ de consensu conditionatè futuro.

13. Ad argumentum in contrarium, nego maiorem, & assero instantiam. Posito, quod aliquis euidenter cognoscat se hic, & nunc obligari ad obseruandum aliquod præceptum positium, puta dandi eleemosinam, Deus non potest nolle concurrere cum voluntate ad actum liberum; sed talis cognitio est homini intrinseca; ergo posito aliquo intrinseco homini etiam præcedente actum liberum, Deus non potest nolle concurrere ad actum liberum; ergo etiam posito complemento, per quod voluntas constituitur ultimo potens se determinare, quod complementum cadit sub experientiam, Deus non potest nolle concurrere ad actum liberum. Ex allata instantia patet non esse absurdum, quod posito aliquo creato, Deus non possit negare concursum.

TRACTATVS VII.

De Arcano Trinitatis Mysterio.

OSTQVAM S. Thomas primis 26. quæstionibus egit de Deo ut vno, à quæstione 27. vsque ad 43. inclusiue agit de Deo ut Trino, ac de arcano Trinitatis Mysterio. Doctrinam S. Doctoris examinabimus quæstionibus, quarum tituli videri possunt in indice initio proposito.

QVÆSTIO LXXXVIII.

Vtrum in Deo dentur due processiones ad intra, per quarum unam producatur Verbum, per aliam Spiritus Sanctus.

S. Th. q. 27. a. 1. 2. & 3.

1. Videtur, quod in Deo nulla detur processio realis ad intra. Quidquid enim est in Deo, est ipse Deus, adeoque est à se, & est primum principium; sed enti à se, ac primo principio repugnat, ut sit, ac procedat.

Kk 2

ab

ab alio; eo enim ipso non esset à se, & non esset primum principium; ergo in Deo nihil potest dari procedens ab alio, adeoque non potest dari processio realis ad intra, per quam nimirum procedat aliquid manens in Deo, sed solum possunt dari processiones ad extra, per quas procedant creaturæ extra Deum.

2. Secundò videtur, quod in Deo non dentur duæ processiones, altera Verbi, altera Amoris, seu Spiritus Sancti, sed vna tantum. In Deo enim intelligere, ac velle sunt omnino idem, vt dictum est quæst. 47; ergo vna, & omnino eadem est productio, qua intelligendo, producit Verbum, & qua amando, producit Amorem, ac proinde Verbum, hoc est intellectio producta, est omnino idem cum Spiritu Sancto, qui est amor productus.

3. Tertiò videtur, quod in Deo sint plures processiones, quam duæ. Deus enim per intellectum, & voluntatem non debet esse minus fecundus, quam creaturæ intellectuales; sed creaturæ intellectuales intelligendo producant in sua mente plura verba, & amando producunt plures amores; ergo &c.

4. Quartò sicut intellectus, & voluntas diuina habent fecunditatem ad intra, sic diuina omnipotentia debet habere fecunditatem ad intra; ergo præter processionem Verbi, quod procedit per intellectum, & præter processionem amoris, qui procedit per voluntatem, dari debet tertia processio per omnipotentiam.

5. Respondeo ex doctrina Aristotelis 9. Metaph. text. 16. & 1. Ethic. cap. 1. duo dari genera actionum, productionum, & processionum. In primo genere sunt actiones immanentes, quæ ita remanent in agente, vt nihil producant extra ipsum agens, quales sunt visio, auditio, intellectio, amor. In secundo genere sunt actiones transeuntes, per quas producitur aliquid extra agens, qualis est actio ædificandi, per quam extra agens producitur ædificatum, puta domus, aut templum. Iudæi cum philosophis ethnicis, negant dari in Deo vllas actiones, & processiones immanentes, per quas producatur aliquid in ipso Deo, ac solum concedunt actiones transeuntes, ac processiones ad extra, per quas producantur creaturæ extra Deum. Eundem errorem ex Hæreticis sequuti sunt Sabellius, & Arius. Quia verò constat ex Scripturis à Deo Patre procedere Filium, & per Filium Spiritum Sanctum, siquidem Filius Ioan. 8. de seipso dixit: *Ego enim ex Deo processi*; & Ioan. 15. de Spiritu Sancto dixit, *cum venerit Spiritus Sanctus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*; ideo Arius asseruit Filium procedere à Patre processione ad extra, tanquam primam eius creaturam; & iuxta principia eiusdem Arii Macedonius asseruit Spiritum Sanctum procedere à Patre per Filium, tanquam secundam creaturam; Sabellius verò docuit Filium processisse à Patre per hoc, quod ipse Pater fuerit

incarnatus, & natus ex Virgine, & sic factus sit Filius; Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, per hoc, quod ipse Pater, & Filius sanctificent homines per dona gratiæ, & sic fiant Spiritus Sanctus, hoc est actu sanctificans; sed vterque hoc est Sabellius, & Arius negarunt aliquid procedere intra Deum. Contra hos errores de fide est dari in Deo duas actiones immanentes, hoc est duas processiones, siue emanationes ad intra, per quarum primam à Deo Patre procedat Verbum; per secundam à Deo Patre, & à Verbo procedat Spiritus Sanctus. Testimonia Scripturarum, quibus probatur hæc veritas, asseruntur quæstionibus sequentibus. Nunc supposita fide, asserenda est ratio, propter quam necesse est, vt in Deo dentur duæ processiones ad intra, & qua suadeatur hanc veritatem non repugnare, sed potius congruere principiis naturalibus, licet per principia naturalia non possit euidenter ostendi. Sic igitur ex principiis Riccardi de Sancto Victore l. 1. de Trinitate, Sancti Augustini lib. 10. de Trinitate cap. 11. & 12. & lib. 9. cap. 4. & sequentibus, & Sancti Thomæ hic quæst. 32. art. 1. possumus ratiocinari.

6. Sicut bonum est diffusivum, & communicativum sui, sic infinitum bonum debet esse infinite diffusivum, & communicativum sui; sed Deus est infinitum bonum; ergo debet esse infinite diffusivus, & communicativus sui; sed Deus ad extra potest se solum effundere, & communicare communicatione finita, & imperfecta; ergo necesse est, vt Deus ad intra se communicet, & diffundat communicatione infinita; sed cum Deus habeat naturam intellectuam, debet se ad intra communicare communicatione propria naturæ intellectuæ; propria autem communicatio naturæ intellectuæ est, vt intelligendo producat Verbum, amando producat amorem; ergo Deus ad intra debet ita se communicare, vt intelligendo producat Verbum, amando producat amorem; sed in natura intellectuæ productiones Verbi, & amoris sunt ita ordinatæ, vt prima sit productio Verbi, secunda sit productio amoris, ita vt amor procedat etiam à Verbo; ergo in Deo productio Verbi, & amoris debent ita ordinari, vt Verbum procedat à Deo Patre per primam productionem, amor autem, seu Spiritus Sanctus procedat per secundam productionem à Deo Patre, & à Verbo.

7. Dices primò: sufficit, vt Deus se communicet infinite communicatione analogâ, per quam aliquid infinite perfectum sit ab ipso, non autem est necesse, vt se infinite communicet communicatione propria, per quam aliquid infinite perfectum procedat, & producatur à Deo; sed Deus analogicè se infinite communicat sibi ipsi, ita vt sit à se; ergo ruit totus discursus.

8. Respondeo, quod propter hanc objectionem ratio allata non est demonstrativa.

Sup-

Supposita tamen fide, nego maiorem, ac dico, necesse esse, ut infinitum bonum non solum sit infinite communicet sibi ipsi communicatione analogâ, sed etiam ut se infinite communicet communicatione propria alicui distincto. Hæc enim est natura boni, ut non solum sit bonum sibi ipsi, sed etiam se effundat, & communicet alteri, ut patet inductione; ergo infinitum bonum non solum debet esse infinite bonum sibi ipsi, sed etiam debet infinite se communicare alteri, adeoque procedit argumentum.

9. Dices secundo: eatenus intelligens creatum intelligendo producit verbum, & amando producit amorem, quatenus cum per suam essentiam non sit actualis intellectio, & amor, nec sit intelligens, & amans actu, sed solum potentia, debet producere amorem, quo constituitur amans actu, & intellectiorem, quæ constituitur actu intelligens, quæ intellectio producta vocatur verbum mentis, & significatur verbo oris: sed Deus per suam essentiam est actu intelligens, & amans, imò est ipsa actualis intellectio, & amor; ergo &c.

10. Respondeo, distingo maiorem: & illa, quæ assertur est sufficiens ratio, cur intelligens creatum producat intellectiorem, & amorem, concedo; & est unica ratio, nego; concedo minorem; & nego consequentiam. Persistendo in principio posito, quod bonum est diffusivum sui, intelligens creatum producit verbum, & amorem, non solum ut ipsum intelligens, & amans habeat perfectionem intelligendi, & amandi, sed ut perfectionem intelligendi, & amandi communicet verbo, & amori productis; sed Deus nisi produceret Verbum, & amorem, haberet quidem perfectionem intelligendi, & amandi, sed illam non effunderet, & communicaret Verbo, & amori productis; ergo &c.

11. Ad 1. concedo maiorem, & distingo minorem: enti à se, ac primo principio repugnat, ut sit ab alio secundum essentiam, & naturam, concedo minorem; secundum personalitates; nego minorem; & nego consequentiam. Essentia, siue substantia, & natura diuina, primo, & ratione sui est à se, & est primum principium, ipsique repugnat, ut sit, & procedat ab alio. At eadem essentia diuina, quæ est à se, & non procedit ab alio, est non solum Pater ingenitus, sed etiam Filius genitus, & Spiritus Sanctus procedens à Patre, & Filio secundum personalitatem.

12. Dices: personalitas Filij, & Spiritus Sancti sunt idem cum essentia; ergo si personalitates procedunt, essentia verò non procedit, de eodem verificantur contradictoria.

13. Respondeo, distingo antecedens: sunt idem cum essentia sine vlla distinctione obiectiva saltem logica, & virtuali, nego; cum aliqua distinctione obiectiva, concedo; & distingo consequens; ergo de eodem ve-

rificantur contradictoria secundum idem omnino, nego consequentiam; secundum idem non omnino, concedo consequentiam. Prædicata contradictoria non possunt verificari de eodem omnino, & secundum idem omnino; at possunt de eodem verificari non secundum idem omnino: neque ex eo, quod sic verificentur, sequitur contradictio, quæ ex doctrina Aristotelis 1. Elenc. cap. 4. Est assertio, & negatio eiusdem omnino de eodem omnino, & secundum idem omnino, respectu eiusdem omnino, ut magis explicabitur quæstione 100. Personalitates ita sunt idem cum essentia diuina, ut non sint omnino, & omnibus modis idem, ut nunc supponimus, infra probabimus ex professo quæst. 100.

14. Ad 2. concedo antecedens, & nego consequentiam. Licet in Deo intellectio, & volitio improducta sint omnino idem, tamen alia est productio, qua Deus intelligendo producit Verbum, à productione, qua amando producit amorem. Ratio est, quia productio Verbi, & amoris debent ita ordinari, ut amor procedat à Verbo; sed non posset amor procedere à Verbo, si amor productus esset idem cum Verbo, & si vna, & eadem esset productio vtriusque; ergo &c. Confirmatur, nam licet iuxta sententiam multorum in creatis intellectus non distinguatur à voluntate, tamen amor distingui debet ab intellectu, quia debet procedere etiam ab intellectu; ergo licet in Deo intellectio improducta non distinguatur ab amore improducto, tamen quia amor productus debet etiam procedere ab intellectu producta, quæ dicitur Verbum, distingui debet à Verbo, ac productio Verbi distingui debet à productione amoris.

15. Dices: in Deo amor improductus non distinguitur ab intellectu improducto; ergo nec amor productus, hoc est Spiritus Sanctus distingui debet à Verbo, quod est intellectio producta.

16. Respondeo, negando consequentiam. Amor enim improductus, eo ipso quod est improductus, est à se, & non ab alio distincto; ergo non potest distingui ab intellectu; alioquin cum non sit ab illo distincto, non esset ab intellectu, quod repugnat. At amor productus eo ipso, quod est productus, non est à se, sed ab alio distincto; sed debet esse à Verbo; ergo debet distingui à Verbo.

17. Ad 3. concedo maiorem, & distingo minorem: creaturæ intelligendo produciunt plura verba imperfecta, & plures amores imperfectos, concedo: plura verba perfecta, & plures amores perfectos, nego minorem; & nego consequentiam. Eatenus creaturæ produciunt plura verba, & plures amores, quatenus non possunt vna intellectu perfectione intelligere omnia intelligibilia, nec vno Verbo dicere omnia dicibilia, nec vno amore amare omnia amabilia; sed Deus potest vnico

unico Verbo dicere omnia dicibilia, ideoque Iob. 33. dicitur: *Semel loquitur Deus*; & unico amore amare omnia amabilia; ergo &c.

18. Ad 4. respondeo primò negando maiorem. Omnipotentia enim propriè est potentia agendi in aliud, quatenus aliud, adeoque est potentia agendi ad extrà; ergo implicat in terminis, ut omnipotentia agat ad intrà. Secundo respondeo, quod si nomine omnipotentia intelligitur etiam potentia agendi ad intrà, in natura intellectuali non datur alia potentia agendi ad intrà, quam per actiones intellectus, & voluntatis, adeoque ad intrà non potest agere alia actione, quam productiua Verbi, & amoris, seu Spiritus Sancti.

QVÆSTIO LXXXIX.

Virum secunda, & tertia Persona diuina procedant per intellectum, & voluntatem, vel potius procedant immediate per naturam?

1. **V**idetur vera sententia Durandi, qui in primo, dist. 6. quæst. 2. opinatus est secundam, & tertiam Personam diuinam procedere formaliter per naturam, non autem per intellectum, & voluntatem: primò quia virtus producendi sibi simile conuenit rebus per naturam, non autem per intellectum, & voluntatem, ideoque videmus, quod res producunt sibi simile, siue habeant, siue non habeant intellectum, ut patet in animalibus, & plantis: videmus etiam, quod ipsæ substantiæ intellectiue, dum producunt sibi simile, producunt per naturam, eo pacto, quo homo generat hominem per naturam, non autem per intellectum, & voluntatem; sed Deus habet naturam infinitè perfectam, & fecundam; ergo Deus licet sit intellectiue, tamen producit Filium, & Spiritum Sanctum per infinitam fecunditatem naturæ, ita ut ad tales productiones materialiter se habeat intellectus, & voluntas, eo pacto, quo si Sol esset intellectiue, & volitiue, si tamen produceret lucem, & calorem eo modo, quo producit de facto, produceret per naturam, non autem per intellectum, & voluntatem.

2. Secundo non potest explicari, quo pacto, & per quos actus intellectus, & voluntatis producantur Filius, & Spiritus Sanctus; ergo non producantur per intellectum, & voluntatem, sed per naturam.

3. Respondeo secundam, & tertiam Personam diuinam non procedere formaliter, & immediate per naturam, sed per intellectum, & voluntatem, ut contra Durandum docent omnes Theologi.

4. Probatur primò à posteriori. Nam dicendo, quod secunda Persona procedat per intellectum, tertia per voluntatem, optimè red-

ditur ratio, cur in Deo sint duæ solæ processionēs; cur solæ secunda Persona sit imago, & Filius; cur tertia Persona procedat non solum à prima, sed etiam à secunda. At dicendo, quod utraque Persona procedat per naturam, nulla ratio horum potest afferri. Cum enim prima productio per naturam sit perfecta, quare proceditur ad secundam productionem? quare sistitur in secunda, & non proceditur ad tertiam? Quare potius secunda, quam tertia Persona est imago, & Filius? Quare tertia Persona non procedit solum à prima, vel solum à secunda, sed ab utraque?

5. Probatur secundò à priori. Nam quæ habent naturam purè intellectiuam nihil producant vitaliter, & immanentem, nisi actus intellectus, & voluntatis; sed Deus habet naturam purè intellectiuam, & ut se communicet infinitè, debet se communicare immanentem, & vitaliter; ergo &c. Confirmatur, nam cum Deus sit actualis intellectio, & volitio, ut producat sibi simile, id, quod producit, debet esse intellectio, & volitio; sed intellectio, & volitio debent produci per intellectum, & voluntatem; ergo &c.

6. Probatur tertio: nam opinio Durandi est contra Sanctum Thomam, & omnes Theologos antiquos, & recentiores, ideoque eam temerariam, & errori proximam censet Suarius hic lib. 1. cap. 5. Est etiam contra Sanctos Patres, quorum plures relati à Suario loco citato, & à Vasquez Tom. 2. in 1. part. disp. 111. cap. 1. num. 4. expressè dicunt Filium generari per intellectum, vel ex memoria Patris procedere, ac proportionaliter dicunt Spiritum Sanctum produci per voluntatem; ideoque Sanctus Augustinus lib. 9. de Trinitate, cap. 12. & lib. 15. cap. 17. ait Spiritum Sanctum esse procedentem amorem; idemque dicit S. Gregorius Homil. 30. in Euangel. Repugnat etiam Scripturæ, ac præsertim Ioanni, qui quia, ut communiter notant interpretes, scripsit Euangelium ad hoc præcipue, ut Christi diuinitatem, & æternam eius processionem nobis demonstraret, ad hunc finem initio Euangelij vocat ipsum Verbum, & ut dicit S. Cyrillus Alexandrinus lib. 7. Thesauri, cap. 5. *Nomen Verbi elegit, quia est maxime proprium, & significatum diuinitatis, & processionis propriæ secundæ Personæ*; sed Verbum est actus intellectus; ergo Filius est actus intellectus, & procedit per intellectum. Spiritus etiam Sanctus vocatur amor, adeoque procedit per voluntatem. Confirmatur, nam Sap. 7. & Ecclesiastici 24. Filius vocatur Sapientia, & dicitur ex ore altissimi proditiisse primogenita ante omnem creaturam; sed sapientia procedit per intellectum, & nomine oris in re spiritali significatur intellectus, à quo procedit Verbum mentis; ergo &c.

7. Respondet Durandus hæc dici non per proprietatem, sed per quandam analogiam. Quia enim à natura intellectuali per primam productionem producit cognitio, seu